

MESTEREK, MESTEREMBEREK ÉS MESTERMŰVEK

Feljegyzések Roger Manwell:

„A film és a közönség” c. könyvének olvasása közben

»A film a fénysugár zenéje.«
(Abel Gance)

1893.

W. K. L. Dickson bemutatja az első »kinetoszkóp«-ot. Mozgóképek ez is, de egyszerre csak egy néző szemlélheti. Visszhangja nagyon csekély. A film, a mozi csak akkor lesz valóban mozivá, mikor a tömeghez szól. Íme egy művészet, mely már a kezdetkezdetén tiltakozik az elefántcsonttorony ellen! Tömeg nélkül halott, mint az igazi, vérbeli népszónokok.

1895.

Skladanovszki a berlini közönségnek mutat be mozgóképet. A döntő siker ezúttal is elmaradt. Kiderül, hogy itt a századforduló újszülött »ikerpárjájá«-ról van szó. Nevük: film és reklám... Egymás nélkül életképtelenek!

1895. december

Auguste és Louis Lumière megnyitja párizsi mozgóképszínházát. (Enyhe túlzás: a »színház« alig több holmi kimeszelt pincénél.) Meliés, a film rajongó szerelmese azonnal fölkeresi Lumière-t. Drámai beszélgetés pattan ki közöttük:

Meliés: Uram, megveszem a találmányát.

A. Lumière: Nem eladó!

Meliés: Átiratom önre házamat, minden ingó és ingatlan vagyonomat...

A. Lumière: Ismétlem, a találmány nem eladó! Meg kell azonban mondanom önnek fiatalember, hogy makacsságom jelentős részben az ön iránti jóindulatból táplálkozik. Ez a

filmhistoria múló szalmaláng. Ideig-óráig foglalkoztatja az embereket mint technikai érdekesség. Aztán megszokják, később pedig megúnják az egészet. Ön még valaha nagyon hálás lesz nekem, hogy megóvtam az anyagi csódtól.«

1898.

A prospektus így hirdeti G. A. Smith és C. Hapworth néhány méteres filmjeit: »A vad tengert látjuk, amint hullámaival a part kőgátját ostromolja. Azután egy vasúti bevágásban gyönyörködünk. Nem kevesebb, mint három expresszvonat halad át a síneken szemünk láttára. Látjuk a gőzt, amely a gépből előtör. Szemtanúi vagyunk, amint a mozdony feltűnik a messzeségben, közeledik, mind közelebb, s közelebb jó, aztán villámgyorsan elrohan szemünk előtt.«

1900.

A filmtörténelem érdekes dokumentuma:

George ALBERT SMITH filmgyártó és filmkölcsönző pénztárnaplója. Az 1900-as évre eső profit 1800 fontsterling. A film még meg sem született, de a filmvagyonok már előre vetik árnyékukat.

1903.

A megvalósult vágyalom — avagy születik a trükkfilm.

»Getting up made easy...«, ez a kisfilm a korakelés gyötrelmeiről szól. Majd bemutatja a csodapalotát, ahol a reggeli tortura gyerekjátékká válik. Elébed pattan a szék, ül csak rá, s már röpül is a harisnya egyenest a lábadra, példáját követi a ci-

pó, aztán becammog a lavór, beperdül a vizeskancsó, s mint holmi kimeríthetetlen bőségszarú már önti is a gőzölgő vizet a türelmetlen paripaként toporzékoló mosdótáliba... Röpül a cilinder, sétabot, nagykabát, sőt még az öreg, keretes pápaszerű is, hogy ne maradjon el a legfontosabb reggeli multság sem: a reggeli újság és a tőzsdeárfolyam!

1905.

»Rescued by Rover.« Ez az elfelejtett primitív filmecke, maga a műszaki forradalom. Az ezidáig mozdulatlan filmgépet az operatőr földközébe viszi. A főhős ugyanis egy életmentő kutya. A *lencse nem az ember, hanem az állat szemével néz*, alulról szemlélve a félelmetesen megnövekedett tárgyakat, járműveket és a két lábon járó istenséget: az embert!

1906.

Felbukkan az első filmsztár: *Max Linder*.

1907.

Egy névtelen színész végig kilincseli Amerika valamennyi filmműtermét. Mindez fél évszázada történt ugyan, de a varázsige már létezett akkoriban is: »csak diktálja be a nevét, majd értesítjük...« A névtelen kis filmszínész bediktálja nevét engedelmesen: »D. W. Griffith«.

1908.

Griffith első filmjét forgatja. Címe: *Enoch Arden*. Az első Griffith-film új fogalmat ad a világnak: *Close-Up!* Felvétel — látközéletről. A film merev gépszeme lassan-lassan ele-

vedetni kezd. Már nemcsak hűvös-objektíven figyel, hanem közelről is szemügyre veszi azt, amit nagyon fontosnak talál. A *Close Up* tehát hangsúlyoz, kiemel, s ami ezzel egyet jelent: elhanyagolja a lényegtelen! Tehát a művészi alkotás alapföltételét teremti meg.

*

ROGER MANWELL így számol be a Griffith-i filmforradalom társadalmi jelentőségéről:

»Az első Griffith-filmek megjelenése egy vidéki városban a nagy társadalmi események intenzitásával rázta fel az embereket. Ezekhez az élményekhez csak a világhírd színészek vendégjárását lehet hasonlítani, akik egyszer-egyszer megjelentek a vidéki színház korhadt deszkáin. Az emberek már csak azért is törték magukat a mozijegyért, hogy aztán elmondhassák nagy gögösen: ott voltam magam is a bemutatón. Es mindez néhány esztendő alatt játszódott le... Hisz csak tíz évvel ezelőtt érdeklődni a mozgókép iránt pontosan olyan „előkelő” dolognak számított, mintha valaki egy zenés lebűj, vagy holmi kültelki kakasviadal iránt érdeklődött volna. Mindez gyökeresen megváltozott, mert Griffith nemcsak technikai újító volt, hanem költő is, aki oly mértékben feszítette szét a film kifejező eszközeit, amilyen mértékben ezt grandiózus gondolatai megkívánták. Valóban poéta volt, aki képekben fejezte ki azt, amit tehetségének sajátos korlátai miatt nem tudott szavakba önteni.«

1910.

Sztarevics megkezdí az orosz filmgyártást. Alig néhány esztendő múltán itt, Oroszországban ismeri fel egy csodálatos lángelme — minden szakismeret, műteremgyakorlat és studium nélkül —, hogy a mozgókép, ez a gyermekcipőben járó művészet a század diadalmas óriása lesz!

Ez a lángész: Lenin!

GÁL GYÖRGY SÁNDOR

filmvilág II. évfolyam 2. szám. — Filmművészeti folyóirat. — Megjelenik minden hónap 1-én és 15-én. — Felelős szerkesztő: Hámos György. Felelős kiadó: Sala Sándor, a Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Lenin körút 9—11. Telefon: 221—285 — Terjeszti a Magyar Posta — Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál, Budapest, V., József nádor tér 1. és bármely postahivatalnál — Előfizetés 1/4, évre 24,— Ft. Csekk számiászáma: egyéni előfizetésnél 61.238, közületnél 61.066. — Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, Budapest, Népköztársaság útja 21. 2-590022. Athenaeum (F. v. Soproni Béla)

„A VIHAR KAPUJÁBAN”

címmel a jövő hónapban mutatják be a világsikeret aratott »Rashomon« című japán filmet. A film 1200 évvel ezelőtti játszódó lélektani dráma, amelynek cselekménye egy titokzatos bűntény körül forog. Egy fiatal házaspár csak azért vállalja el a gyilkos szerepét, hogy ne tekintsek gyávának. A megrázó drámát az egyik legismertebb haladó japán filmrendező: *Akiro Kurosawa* rendezte, a főszerepeket pedig *Machiko Kyo*, *Foshito Mifune*, *Masayouki Mori* alakítják.

A férj és a feleség (*Masayouki Mori* és *Machiko Kyo*)

Halálós párbaj a banditával a folyóparton
(*Masayouki Mori* és *Foshito Mifune*)

Gregory Peck és Virginia Mayo, a bemutatásra kerülő »Öfelsége kapitánya« című amerikai film főszereplői